

c. Die Goeie Vrydag Alfabet-himne

TEKS

"Αρχοντες 'Εβραίων Φαρισαίοι παράνομοι
κατά τοῦ σωτήρος πονηρά ἐβουλεύσαντο.

Βαρραβᾶν ἠτήσαντο οἱ φονεῖς τὸν ὁμόφρονα,
τὸν δὲ εὐεργέτην "σταυρωθήτω" ἐκραύγαζον.

Γέγονας κατάρα ἐκουσίως, μακρόθυμε,
ἴν' ἐξαγοράσης ἐκ τῆς κατάρας τὸν ἄνθρωπον.

Δῆμος τῶν 'Εβραίων "σταυρωθήτω" ἐκραυγάζον,
σου δὲ ὑψωθέντος οἱ πεσόντες ἀνέστησαν.

'Εν μέσῳ ἀνόμων τὸν τὸν νόμον φυλαζάντα
τῷ ξύλῳ προσήλωσαν 'Ιουδαῖοι παράνομοι.

Ζῆλον ἀνεδήσαντο Καϊάφας ὁ ἄνομος
βουλήν βουλευσάμενος ἀνελεῖν σε, ἀθάνατε.

"Ἢλοῖς προσηλώθης, ἀνεξίκακε κύριε,
ὁ ταῖς σαῖς παλάμαις πλαστουργήσας τὸν ἄνθρωπον.

Θανάτου ἐγεύσω θανατώσας τὸν θάνατον
καὶ τοὺς τεθνεώτας ὡς ἐξ ὕπνου ἀνέστησας.

'Ιούδας ἠρνήσατο, ὁ ληστής ὠμολόγησε
γυμνὸν θεασάμενος τὸν τὴν κτίσιν κοσμήσαντα.

Κτίσις ἐδουεῖτο καὶ τὰς πέτρας διέρρησε
μὴ φέρουσα βλέπειν τὸν δεσπότην σταυρούμενον.

Λόγῃ τὴν πλευράν σου οἱ παράνομοι ἔνυξαν
αὐτὸς δὲ τὰς πύλας παραδείσου ἀνέψξας.

Μεσούσης ήμέρας συνεσκότασεν ήλιος
μή φέρων όραν σε μετ' άνόμων σταυρούμενον.

Ναοϋ διερράγη τó φαιδρόν καταπέτασμα
τήν τόλμαν έλέγχον τών σταυρούντων σε, Κύριε.

Ξύλω προσηλώθης, άνεξίκακε κύριε,
ό ταίς σαίς παλάμαις πλαστοουργήσας τόν άνθρωπον.

Όξος έν τῷ σπόγγῳ και χολήν σε έπότισαν
τόν έν γῆ άνύδρω ποταμούς αναβλύσαντα.

Πιλάτῳ παρέδωκαν τόν σωτήρα οί άνομοι
τόν δώσαντα νόμον μή φονεύειν τόν δίκαιον.

ΊΡάπισμα έδέξω έκουσίως, μακρόθυμε,
ΐν' έξαγοράσης έκ τῆς δουλείας τόν άνθρωπον.

Σταυρῷ σε προσήλωσεν ό λαός ό παράνομος,
αυτός δέ τὰ κλείθρα του θανάτου συνέτριψας.

Ταφήν κατεδέξω έκουσίως, μακρόθυμε,
ΐνα έκ του τάφου άφαρπάξης τόν άνθρωπον.

Ύψώθης επί ξύλου έν Κρανίῳ άθάνατε,
πορθήσας τόν θάνατον τῷ θανάτῳ σου, Κύριε.

Φῶς και άφθαρσίαν ό σταυρός σου έβλάστησε
φωτίζων τὰ έθνη του άνυμνεΐν σε, άθάνατε.

Χολήν σε έπότισεν ό λαός ό παράνομος
τόν αυτοίς τó μάννα έν έρήμῳ όμβρίσαντα.

Ψεύδονται Ίβραΐοι τήν έκ τάφου σου έγερσιν,
ήν πάντα τὰ έθνη άσιγήτως δοξάζομεν.

Ός θεός οικτίρμων και φιλόανθρωπος, Κύριε,
σῶσον τοὺς έν πίστει άνυμνούντας τὰ πάθη σου.

 Vertaling

Owerstes van die Hebreërs -
 wettelose Fariseërs -
 het teen die Redder
 bose planne gesmee.

Die moordenaars het die eendersgesinde
 Barrabas se loslating geëis,
 maar teen die Weldoener
 geskreeu: 'Laat Hy gekruisig word!'

U het 'n vloek geword
 uit vrye wil, Lankmoedige,
 sodat U die mens van die vloek
 kon loskoop.

Die volk van die Hebreërs
 het uitgeroep: 'Laat Hy gekruisig word!'
 maar toe U verhoog is
 het die gevallenes opgestaan.

Tussen wetteloses
 het die Joodse wetteloses
 Hom wat die wet bewaar het
 aan die kruishout gespyker.

Die wettelose Kajafas
 het hom met afguns bekleed
 en 'n plan beraam
 om U om die lewe te bring, Onsterflike.

Met spykers is U vasgenael,
 lankmoedige Here,
 U wat met u hande
 die mense geskape het.

U het die dood gesmaak
maar die Dood doodgemaak
en die dooies
laat opstaan soos uit 'n slaap.

Judas het verraad gepleeg,
die rower het bely
toe hy U nakend gesien het,
U wat die skepping getooi het.

Die skepping is geskud
en dit het die rotse oopgeskeur
omdat dit nie kon kyk na
die Here wat gekruisig word nie.

Die wetteloses het u sy
met 'n spies deursteek;
Maar u het die poorte
van die paradys geopen.

In die middel van die dag
het die son donker geword,
omdat dit U nie kon aanskou
terwyl U gekruisig word met wetteloses nie.

Die glansende voorhangsel
van die tempel is deurgeskeur
terwyl dit die durf aan die kaak stel
van die wat U gekruisig het, Here.

Aan 'n kruis is U vasgenael,
lankmoedige Here,
U wat met U hande
die mens geskape het.
Asyn aan 'n spons
en gal het hulle U laat drink,
U wat in 'n waterlose landstreek
riviere laat opborrel het.

Die wetteloses het die Redder
aan Pilatus oorgelewer -
Hy wat 'n wet gegee het
om nie die regverdige te dood nie.

U het 'n klap in die gesig ontvang
uit vrye wil, Lankmoedige,
sodat U die mens uit sy slawerny
kon loskoop.

Die wettelose volk
het U aan 'n kruis vasgespyker,
maar U het die grendels
van die Dood verbrysel.

U het 'n graf op U geneem
uit vrye wil, Lankmoedige,
sodat U uit sy graf
die mens kon uitruk.

U is verhoog aan 'n kruis
op Golgotha, Onsterflike,
U wat die Dood vernietig het
met u dood, Here.

U kruis het lig en onverganklikheid
laat voortvloei,
terwyl dit die volkere verlig
om U te besing, Onsterflike.

Die wettelose volk
het U gal laat drink,
U wat vir hulle die manna
in die woestyn laat neerreën het.

Die Hebreërs het leuens versprei
oor u opwekking uit die graf,

maar ons, al die volkere,
verheerlik dit met luide stem.

As barmhartige God
en Mensevriend, Here,
red ons wat in geloof
u lydinge besing.

KOMMENTAAR

Agtergrond

Die himne bestaan uit 24 strofes en elke strofe uit twee 14-sillabige reëls of twee 15-sillabige reëls (isosillabies dus) of een 14-sillabige en een 15-sillabige reël. 'n Verskeidenheid ritmiese patrone kom voor, maar veral die volgende twee:

1) - v v v - v (v) v v - v v - v v

2) v - v v - v (v) v v - v v - v v

'n Isotoniese effek word bereik danksy 'n konstante klem op die vyfde, die negende en die twaalfde sillabes.

Struktuur

Die feit dat hierdie himne waarskynlik 'n vroeë stadium van die akrostiese himnevorm verteenwoordig, kan moontlik die duidelike gebrek aan 'n sinvolle struktuur verklaar. Dit wil dus voorkom asof die digter nog nie oor die besondere vindingrykheid van die latere himnedigters in die hantering van die alfabetiese akrostiek beskik het nie. Die volgende drie hoofkomponente kan egter onderskei word: 'n narratiewe gedeelte (1-44); 'n doksologie (45-46); 'n gebed (47-48).

Interpretasie

Ondanks sy onvermoë om die beperkings van die alfabetiese akrostiek te bowe te kom, openbaar die digter in hierdie lydeshimne (vergelyk τούς ἐν πίστει ἀνυμνοῦντας τὰ πάθη σου, reël 48) egter 'n merkwaardige vaardigheid en oorspronklikheid in sy hantering van die tradisionele lydingsmotiewe. Hierdie motiewe wat achronologies en skynbaar sonder onderlinge verband met mekaar in

die himne voorkom, dien feitlik deurgaans om die kontras tussen die Jode en Jesus enersyds en tussen sy lyding en verlossing andersyds na vore te bring. Die kontras tussen die Jode en Jesus word veral aan die hand van die teenstelling tussen νόμος en παράνομος/ἄνομος uitgebou. Diegene wat Jesus laat kruisig het (insluitend die twee misdadigers wat saam met hom gekruisig is), verteenwoordig uiteraard die onreg. In dié verband is die digter se woordgebruik besonder insiggewend. Veral woorde soos παράνομοι of παράνομος (reël 1, 10, 21, 35 en 43) en ἄνομοι of ἄνομος (reël 11, en 31) word met die Joodse volk en hulle leiers in verband gebring. In teenstelling hiermee tree Jesus na vore as die een wat die wet bewaar het (9), of die wet gegee het (32) en gevolglik regverdig is (reël 32)

Ook die kontras tussen Jesus se lyding en sy verlossing word deur 'n fyn en dikwels assonerende woordspeling uitgebou: Hy het 'n vloek geword (γέγονας κατάρα, 5) ten einde die mens van die vloek te verlos (ἴν' ἐξαγοράσῃς ἐκ τῆς κατάρας τὸν ἄνθρωπον, 6); hy is verhoog (ὑψωθέντος) sodat die wat geval het (πεσόντες) kan opstaan (ἀνέστησαν, 8); hy wat die wet onderhou het (τὸν τὸν νόμον φυλάξαντα), is tussen twee wetteloses (ἐν μέσῳ ἀνόμων, 9) aan die kruis vasgespyker deur die Jode wat buite die wet ('Ιουδαῖοι παράνομοι, 10) was; hy het die dood gesmaak, maar die dood 'gedood' (θανάτου ἐγρεύσω θανατώσας τὸν θάνατον, 15) en die dooies (τοὺς τεθνεώτας, 16) uit die dood orgewek - 'n teenstelling wat ietwat gewysig weer in 35-36, 37-38 (ταφῆν κατεδέξω ... ἵνα ἐκ τοῦ τάφου ἀφαρπάσῃς τὸν ἄνθρωπον) en 39-40 voorkom; hy wie se sy met 'n spiespunt aangeraak is (ἔνυξαν 21) het die poorte van die paradys geopen (ἀνέφξας, 22); hulle wat buite die wet was (ἄνομοι, 31), het vir Jesus wat die wet ingestel het (τὸν δώσαντα νόμον, 32), aan Pilatus uitgelewer (31); sy kruis wat onder andere lig (φῶς) skenk (41), verlig (φωτίζων) die volke om hom met himnes te loof (42).

Hierdie kontras word egter ook in bepaalde gevalle ietwat meer subtiel (soms gepaardgaande met ironie) vir die leser gesuggereer. In reël 13-14 is daar byvoorbeeld die moontlike teenstelling tussen Christus wat die mens geskep het (14) en Christus wat deur die mens gekruisig word (13). In 17-18 word Christus wat die wêreld verfraai het (18), gekontrasteer met die Christus wat naak aan een van die misdadigers geopenbaar is (17). Die suurwyn en gal wat hy aan die kruis ontvang het om te drink (29), staan weer in teenstelling met die water wat hy aan Israel in die woestyn voorsien het (30). Byna dieselfde teenstelling word weer in reël 43-44 teruggevind. Christus se geseling en die pyn wat noodwendig daarmee gepaardgegaan het (reël 33), word by wyse van kontras in reël 34 in verband gebring met die pyn waarvan hy die mens bevry het.

Die himne word afgesluit met 'n doksologie en 'n gebed wat albei slegs 'n strofe in beslag neem. Op voortrefflike wyse word die leuens van die Jode met betrekking

tot Christus se opstanding gekontrasteer met die lof wat die hele wêreld by monde van die eerste persoon verteller hardop aan hom bring (reël 45-46). In die gebed (reël 47-48) bied die digter 'n samevatting van die tema van die himne, naamlik die lyding van die barmhartige God wat die mens liefhet. Dit word dan gekoppel aan die verlangete dat diegene wat sy lyding besing, die redding sal ontvang - die redding wat in feitlik elke strofe van hierdie himne so helder en duidelik na vore getree het.

Literatuurverwysings

MAAS, P 1909. Gleichzeitige Hymnen in der byzantinischen Liturgie. *ByZ* 18, 353-356.

PITRA, JB 1876. *Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata*, Vol 1. Parys.